ABDULLA ORIPOV SHE'RIYATIDA AYOL TIMSOLI VA URUSH FOJIASI: "AYOL" SHE'RI TAHLILI

G'afurova Moxlaroyim G'ulomjonovna
Buxoro davlat pedagogika instituti
O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi talabasi.

https://doi.org/10.5281/zenodo.23954933

Annotatsiya. *Ushbu maqolada O'zbekiston Xalq shoiri, O'zbekiston Qahramoni Abdulla Oripov ijodida xotin-qizlar obrazi, xususan, muallifning ilk ijodiy muvaffaqiyatlaridan biri bo'lgan "Ayol" she'ri lingvopoetik va g'oyaviy jihatdan tadqiq etiladi. Asarda Ikkinchi jahon urushining insonlar qismatiga solgan og'ir asoratlari, o'zbek ayoliga xos bo'lgan sharqona sadoqat, metin iroda va umrboqiy vafo tuyg'ulari lirik qahramon kechinmalari orqali ochib berilgan. Shuningdek, she'rning yaratilish tarixi, badiiy tasvir vositalari hamda uning adabiyotshunoslikdagi o'rni tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *Abdulla Oripov, "Ayol" she'ri, lirik qahramon, urush fojiasi, beva ayol, sadoqat, vafo qasidasi, badiiy mahorat, ramziylik.*

Аннотация. *В данной статье исследуется образ женщины в творчестве Народного поэта Узбекистана, Героя Узбекистана Абдуллы Орипова, в частности, лингвопоэтические и идейно-художественные особенности стихотворения «Ayol» («Женщина»), ставшего одним из первых творческих достижений поэта. В произведении через переживания лирического героя раскрываются тяжёлые последствия Второй мировой войны, отразившиеся на судьбах людей, а также присущие узбекской женщине восточная преданность, несгибаемая воля и чувство вечной верности. Кроме того, анализируются история создания стихотворения, использованные в нём художественные средства и его место в литературоведении.*

Ключевые слова: *Абдулла Орипов, стихотворение «Ayol», лирический герой, трагедия войны, женщина-вдова, преданность, гимн верности, художественное мастерство, символизм.*

Abstract. *This article explores the image of women in the works of Abdulla Oripov, People's Poet of Uzbekistan and Hero of Uzbekistan, with particular focus on the linguopoetic and ideological aspects of his poem "Ayol" ("Woman"), one of the poet's early creative achievements. Through the experiences of the lyrical protagonist, the poem reveals the devastating consequences of the Second World War for human lives, as well as the Eastern devotion, unwavering willpower, and enduring fidelity characteristic of Uzbek women. The article also examines the background to the poem's creation, its artistic devices, and its significance in literary studies.*

Keywords: *Abdulla Oripov, "Ayol" ("Woman"), lyrical protagonist, tragedy of war, widowed woman, devotion, ode to fidelity, artistic mastery, symbolism.*

O'zbek adabiyotida ayol zotini ulug'lash, uning go'zalligi va latofatini tarannum etish qadimiy an'anadir. Biroq milliy she'riyatimizda ayol qalbining dardi, uning matonati va metin irodasini betakror badiiy bo'yoqlarda ko'rsatib bergan asarlar barmoq bilan sanarli. Bunday durdonalar qatorida Abdulla Oripovning 1965-yilda yozilgan "Ayol" she'ri alohida ajralib turadi.

Shoir mazkur asar orqali oddiy insoniy qismat fonida butun bir millat onalari va kelinlarining urush davridagi fojiasini umumiylashtira olgan.

Ma’lumki, asar real voqelikka — shoirning o‘z kelinoyisi Oybuvi ayolning taqdiriga asoslangan. Ikkinchi jahon urushi minglab o‘zbek xonadonlariga ayriliq dog‘ini soldi. She’rning bosh qahramoni ham atigi 19 yoshida yoridan ayrilib, beva qoladi.Shoir vaziyatni quyidagicha tasvirlaydi: "Sevgidan yetim-u umrdan yarim, Qurigan ko‘ksida yolg‘iz belanchak."Bu satrlarda ayolning nafaqat baxti yarim bo‘lgani, balki onalik baxtidan ham bebahra qolgani chuqur dard bilan ifodalangan. Ammo u taqdirning shafqatsiz zarbasiga taslim bo‘lmaydi. Uni hayotda ushlab turgan kuch — yorining xotirasiga bo‘lgan cheksiz sadoqatdir.

Abdulla Oripov o‘zbek tilining ekspressiv imkoniyatlaridan unumli foydalangan holda she’rga yuksak estetik qiymat baxsh etgan. She’rda qo‘llangan quyidagi o‘xshatishlar inson ruhiyatini to‘liq ochishga xizmat qiladi:

1. "Muzdayin bolish" — bu ramziy tasvir orqali qahramonning bir umrlik yolg‘izligi, kechalari chekkan iztiroblari vizual ravishda ko‘z oldimizga keladi.
2. "Abadiy firoqni abadiy visol deb bilish" — ta’zod san’ati orqali ayolning qalbidagi umid va ishonchning kuchliligi ko‘rsatilgan.
3. Tabiatga isyon: Shoir "Ey nomard tabiat, bormi senda his" deya xitob qilar ekan, bu fojiali qismat qarshisida insoniy norozilik va og‘riqni bor bo‘yi bilan namoyon etadi.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, Abdulla Oripovning “Ayol” she’ri shunchaki bir judolik tarixi emas, balki o‘zbek ayolining sadoqat va matonat madhiyasidir. Shoir asar yakunida "Shu sodiq bevaga sajdalar qiling" deya butun bashariyatni yuksak tuyg‘ular sohibasi bo‘lgan muqaddas ayol zoti oldida bosh egishga chorlaydi. Bu asar yosh avlod qalbida muhabbat, oila va vafo tushunchalariga nisbatan yuksak hurmat shakllanishida muhim pedagogik hamda estetik ahamiyatga egadir.

Foydalaniladigan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Oripov, A. Tanlangan asarlar. 1-jild: She’rlar. — Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Nashriyot-poligrafiya ijodiy uyi, 2001. — 320 b.\
2. Karimov, N., Mamajonov, S. va boshqalar. O‘zbek adabiyoti tarixi (XX asr). — Toshkent: O‘qituvchi, 1999.
3. Sharafiddinov, O. Ijodni anglash baxti. — Toshkent: Sharq, 2004. — 256 b.
4. Quronov, D. Adabiyotshunoslikka kirish. — Toshkent: O‘zbekiston, 2007. — 224 b.
5. Yo‘ldoshev, Q. Yoniq so‘z. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2006. – 288 b.
6. Normatov, U. Ijod sehrlari. – Toshkent: Sharq, 2007. – 320 b.